

כיצד מעבירים שיעור כהלכה? ... פְּרֻשֵׁת מְשַׁפְּטִים ...

שנה שניה . תשפ"ה . גליון 83

ומעניין שנספר ונמחיש את דברי התורה כדי להבינם.

ב. **בגמרא מסכת עירובין (נד:):** "...וּמַנִּין שְׁחֵב לְהָרְאוֹת לוֹ פְּנִים? שְׁנֵאמַר 'וְאֵלֶּה הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֵיהֶם'." וברש"י: 'לְהָרְאוֹת לוֹ פְּנִים' - לְלַמְּדוֹ לְתַת טַעַם בְּדַבְּרָיו בְּכָל אֲשֶׁר יוּכַל וְלֹא יֵאמַר: "כִּי שְׂמַעְתִּי, הִבֵּן אֶתְּהָ הַטַּעַם מֵעֲצָמָה!"
'אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֵיהֶם' - וְלֹא כְּתִיב 'אֲשֶׁר תִּלְמְּדֵם' צְרִיךְ אֶתְּהָ לְסַדֵּר וְלָשׂוּם לְפָנֵיהֶם טַעַם הַמִּישָׁב תִּלְמוּדִים.

הנה האופן השני - לסבר את האוזן של הלומד הצעיר בטעמים נכונים, ובסברות הגיוניות 'המישבות תלמודים', ככל שאפשר וניתן – שומה עלינו להעניק פירושים והסברים מלאים שיתיישבו הדברים על לב התלמיד, ובמידה ולא יודעים את התשובה לשאלה, יש להבטיח (ולקיים) לברר את הדבר ולשוב עם תירוץ מתאים, ובד בבד - נחשיב את השאלה ונעריך את השואל. (לכשיענין הקורא, יראה כי הבנה זו בדברי רש"י בחומש היא כנראה הפשוט).

ג. **'...שׂוּם שְׂכָל - וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא'** (נחמיה ח, ח). על פסוקינו: '...אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֵיהֶם', מתרגם אונקלוס: '... דִּי תִסְדֵּר קְדָמֵיהוֹן'. כאן רמוז הסוד העצום של **סדר**! מלמד דרדקי המגיע לכיתה כאשר הוא ערוך, מוכן ומסודר עם השיעור שצריך למסור והדברים מאירים לו, והוא לומד אף את המפרשים מסביב, כדי שהוא יהיה ברור בחומר, גם אם לא ילמד אותם לתלמידיו... או אז יחוש גם תלמידיו בזה, ובהתאם לכך - ההבנה, ההקשבה והמשמעת.

הדרך השלישית, הסדר וההכנה הראויה לשיעור שיימסר – ערובה להצלחתו.

- לסיכום ג' דרכים לפנינו, להגיע בבטחה ליעד הנכסף - לשים לפני התלמיד את הנלמד "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם", ואלו הן:
- א. 'ויספר' באמצעות סיפורי מעשיות.
- ב. ע"י פירוש טעמי הדברים וסברות הגיוניות שיתיישבו על הלב.
- ג. 'די תסדר קדמוהי' - על-ידי 'סדר' נכון והכנה מתאימה ויסודית.
- בתבונה, בנועם ובמתק שפתיים נשכיל להעביר את התורה הקדושה מדור לדור.

וְאֵלֶּה הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֵיהֶם

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה בי או גי פעמים, עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואני מטריך עצמי להבינם טעמי הדבר ופרושו, לכך נאמר 'אשר תשים לפניהם' כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

אין רש"י מפרט כאן, באיזה אופן במדויק פרש להם משה רבינו לישראל את המשפטים הללו כשולחן הערוך ומוכן לפני האדם לאכול, נפקא-מינה לנו לדעת כיצד כמחנכים נצליח אנו לפרוש היטב את דברי התורה הזאת לפני תלמידינו, היאך נשכיל כהורים להעביר נושא חינוכי לצאצאינו באופן המושלם והמוגש לפניהם?

ישוב נפלא מצאתי בספר 'מגדל נאה' (לידידי ספרא רבא הרב נפתלי אהרן קשטיין שליט"א) הבה ונביטה נפלאות מתורתנו, ונמצא שצפונות ג' דרכים כיצד הגיש משה את המשפטים הללו בפני ישראל 'כשולחן הערוך', וממנו נראה וכן נעשה להנחיל דת תורה מורשה. להלן תוכן הדברים כהבנתי.

א. **הנה אמרו בתלמוד ירושלמי מסכת ראש השנה (פרק**

ג הלכה ג): 'דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר', אם כן נענין נא בסוף פרשתנו ושם נחזה: 'וַיָּבֵא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת כָּל דְּבָרֵי ה' וְאֵת כָּל הַמְּשַׁפְּטִים וַיַּעַן וְגו' כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נִעְשָׂה'.

הרמז - הדרך שבה ציוה לנו משה את כל דברי ה' ואת כל המשפטים שלמדנו בפרשה זו - היא באופן המיוחד של 'ויספר'. כאשר הננו מלמדים חומר לימודי או מעבירים רעיון חינוכי באמצעות 'מעשה' המסופר באופן מרתק, אזי גם רעיונות סבוכים שמטבע הדברים, הלומד הצעיר נרתע ממנו - נפשטים ונקלטים אצל הילדים. וכבר המליצו עפ"י המשנה (אבות פרק א, יז) 'לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה', שעיקר הצלחת הדרשה הוא מה שמועבר בדווקא ע"י 'מעשה' טוב וסיפור עסיסי.

ועל כך אכן בא ההמשך: '...וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נִעְשָׂה וְנִשְׁמָעוּ' (כד, ז) כביכול אמרו ישראל: "אכן, הדברים נקלטו אצלנו היטב, אף אנו ננחיל תורת ה' הלאה באופן המופלא הזה של 'ויספר'."

נאמץ לנו דרך מועילה זו - כך נצליח בעז"ה להנחיל אף תכנים מוקשים להבנה וסוגיות מורכבות לצד מסרים חינוכיים נעלים, וכל זאת ע"י סיפור טוב

'ואלה המשפטים'

כאשר מתלהב הלב וחפצים לעלות ולהתעלות ברוחניות ולגרום נחת רוח לה', הנטייה האנושית היא - להתפס אך ורק לעניינים של בין אדם למקום, שבהם האדם רואה – התרוממות רוח, התקדשות והיטהרות כדבעי. אומר הקב"ה למשה רבן של ישראל, במועד הנעלה ביותר מיד לאחר קבלת התורה הקדושה - "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ" שימו לבבכם למצוות שבין אדם לחברו.

עד היכן חובת האדם כלפי זולתו? מִשְׁפָּטִי ה' אֶמֶת (תהלים יט, ז), נפתחים בסיפור קשה שבו יהודי יורד לשפל המדרגה, עד ששולח ידיו במלאכת רעהו, הוא ל"ע גונב רכושו הפרטי של יהודי אחר, אבוי! הלה מובא לבית דין וכשמתברר מצבו שאין לו מה לשלם - "וְנִמְכַר בְּגִבְתּוֹ" (כב, ב), נעשה לעבד של בעל בעמיו הזקוק כנראה לזוג ידיים עובדות במשק ביתו או בשדהו... כך הוא יקבל לידי עבד, ואילו אותו עבד עברי יוכל לפרוע את גניבתו, עסקה טובה לכאורה?

כך למדונו חכמינו הק' (קידושין כב.): תנו רבנן: '**...פי טוב לו עֵמֶד**' (דברים טו, טז) – **עמד** במאכל, **עמד** במשתה - שלא תהא אתה (האדון) אוכל פת נקיה, והוא העבד אוכל פת קיבר (-העשוי מקמח שמעורב בו קמח גס וסובין), אתה שותה יין ישן (-המשובח) והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין (-כרים רכים), והוא ישן על גבי תבן, מכאן אמרו 'כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו'. [ולדעת המאירי, אין האדון חייב בזה באופן שיוכל העבד לתבוע זאת ממנו בדין, אלא שהתורה מורה לנו לנהוג כך כדי 'לכבד' את העבד העברי, מצד המוסר והדרך ארץ, וכך מן הראוי שינהג האדם גם כלפי שְׁמֵשׁוֹ היהודי (המשרת)].

מצוות אלה ודומיהן, הן המצוות שנצטוונו בהן תיכף ומיד לאחר המעמד הגדול בו קבלנו דת אש מן השמים, עת שמענו מפי הגבורה: "אנכי ה' אלקיך", ופרחה אז נשמתנו, ובזמן הנעלה הזה חויבנו נאמנה ע"י יוצרנו ובוראינו לשמור ולעשות ולקיים את משפטי בין אדם לחברו - לומר לנו שחשיבותם ונחיצותם אינם עומדים בדרגא פחותה, מאשר שאר המצוות והחוקים שהם בין אדם למקום ב"ה, ורצונו של נותן התורה ית"ש שנייחס מידה שווה של חשיבות למצוות אלה כמו לאלה.

מהנעשה ב'עולמות'

נפתח קורס בבני ברק - מחזור ו'

לאחר שיצאה לדרך קבוצה מס' 5 בירושלים עיה"ק בחסדי ה', זכינו השבוע לפתוח בעיר התורה והחסידות מחזור חדש של 'קורס מרגוע להכשרת מאמנים לכישורי חיים וחברה לילדים ונוער' כאשר קבוצה נבחרת של הורים ומחנכים נקבצו ובאו יחדיו להשתתף בערב פתיחה ומבוא לקורס שהתקיים במרכז 'נפגשים' רחוב רבי עקיבא 37.

המשתתפים הגיעו מכל האיזור, כשמביעים השתוקקות ו'צמאון' להצטרף ללגיון המאמנים החדשים שיקבלו את הכלים הנכונים האיך לאמן את הצעירים - להתמודד נכון מול אתגרי החיים, לפתח חשיבה בריאה וחיובית, לחזק מנגנוני משמעת עצמית, וכלים להסתדר בצורה נאותה בחברה.

אנו ב'עולמות' חשים זכות גדולה לפתוח הקורס השני החורף, והקבוצה השלישית בעיר בני ברק, והמחזור השישי בכלל, כדי להטיב עם בניו אהוביו של הקב"ה, שהרי ראינו בחוש:

כי כל מה שילד צריך - זה מבוגר אחד שיאמן אותו!

המעוניין להצטרף מוזמן ליצור קשר
במס' הטלפון
0548464349

גליון זה יו"ל ע"י מכון 'עולמות' - הרב דוד רוזנברג

להצטרפות כמנוי, להערות ולהארות: 0527624095 | gilyon.olamot@gmail.com